

KATRÉSNAÉ BAPAK

Katrésnané bapak

(De liefde van een vader)
verteld door S. Nojodipo

Rapporté bapak

(Het rapport van vader)
verteld door L. Poewasak
(voorheen uitgegeven in *Ketèk Karo Baya*)

Instituut voor Taalwetenschap
Paramaribo

Illustraties: Sedy Karijodikromo

Samenstelling en computeradvies: Edward Speyers

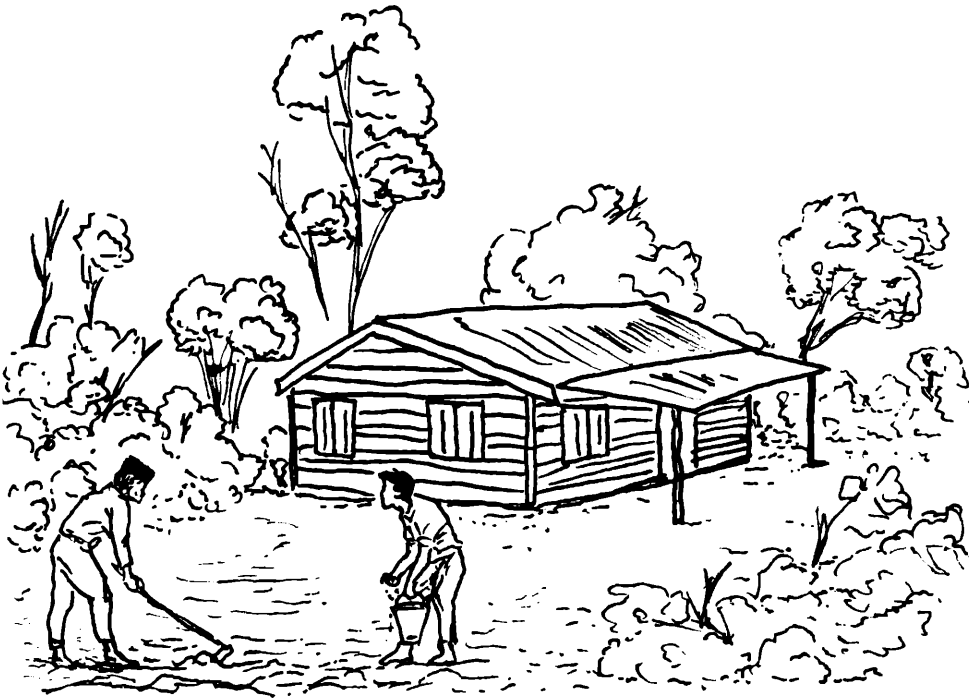
**Serie leesboekjes in het Surinaams Javaans
Instituut voor Taalwetenschap (SIL)
Postbus 1919 (Andirastraat no. 54)
Paramaribo-Zuid, Suriname**

**© 1994 Instituut voor Taalwetenschap (SIL)
Alle rechten voorbehouden**

M

Printed in Suriname

Katrésnané Bapak

Ing sakwijné désa ènèng wong jenengé Buwang. Pak Buwang kuwi wis ora nduwé bojo, namung nduwé anak lanang siji jenengé Bagiyo. Bagiyo kuwi sakwijné botyah sing ngganteng rupané lan pinter sekolahé. Sakwisé nampa diploma Bagiyo terus lunga sangka désa kono budal nang setad arep nggolèk kerjanaan. Ndilalahé Bagiyo terus éntuk kerjanaan sing gedé gajiané lan ora let suwi dèkné

dadi penggedéné wong belasting. Bagiyo saiki dadi wong pangkat, omahé gedé, montoré gedé, nduwé koki lan tukang kebon. Bagiyo terus ngepèk bojo, wong wédok ayu lan gemati.

Wis limalas taun suwéné Bagiyo lih manggon nang setad, dèkné wis lali uripé mauné nang désa. Dèkné blas ora tau niliki wong tuwané, ngabarké apa

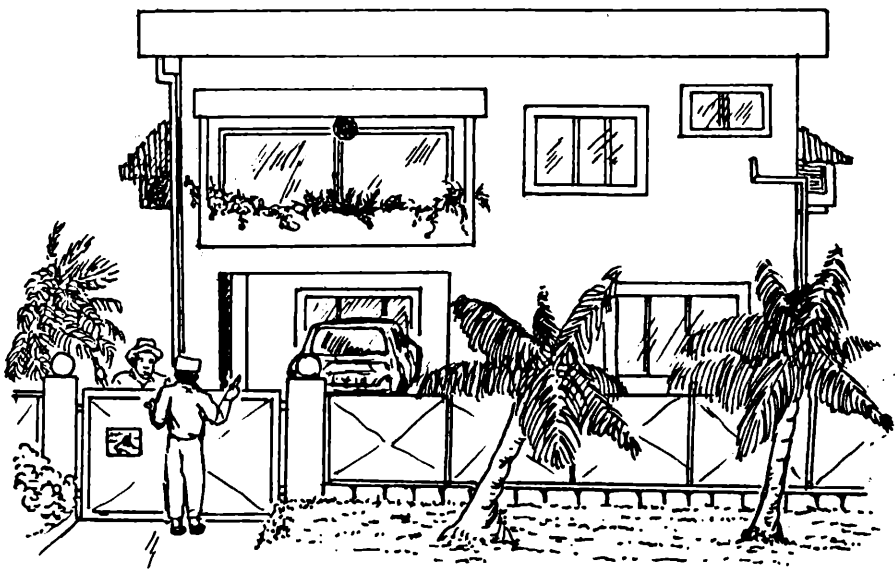
nulisi layang waé ora. Saiki dèkné wis dadi wong sugih, apa senengé bisa keturunan.

Selot suwi Bagiyo terus malih 'sombong klakuané, lali kemlaratané mbiyèn-mbiyèné. Uripé brah-brèh, apa kepénginé kudu keturunan, mergané duwité gampang golèkané.

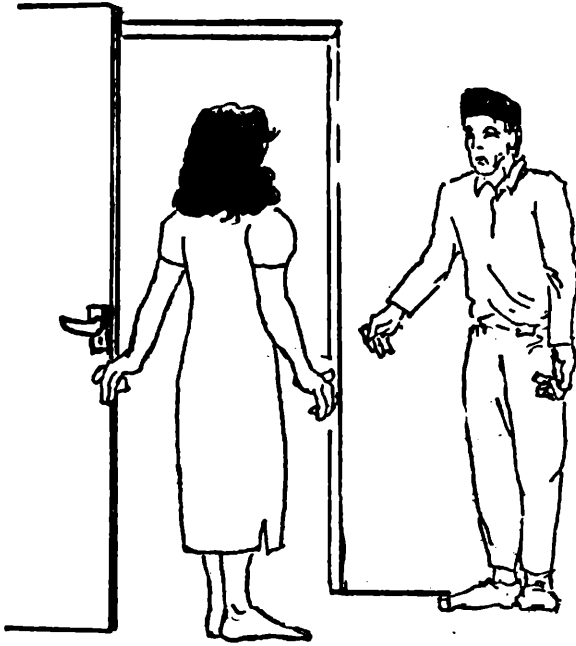
Pak Buwang sing ijik nang désa susah tenan atiné, mergané rumangsa nduwé anak lanang siji, nanging wis pirang-pirang taun ora kepetuk lan blas ora tau éntuk kabar apa-apa. Mulané, sangking kangené, dèkné terus nékad budal nang setad arep nggolèki anaké. Kepéngin ngerti saiki wis dadi apa lan kaya ngapa uripé. Pak Buwang mubeng-mubeng

nang setad karo takon-takon, nanging ora bisa ketemu. Pak Buwang sampèk kesel, wis ora kuwat terus. Arep mulih menèh waé nang désa. Ndilalahé terus kepetuk wong sing kenal karo Bagiyo lan ngerti omahé. Pak Buwang jan bungah mbanget. Saiki dèkné wis nduwé adrèsé terus budal menèh nggolèki omahé anaké. Ora let suwi ketemu. Jenengé Bagiyo ketulis nang lawangé.

Pak Buwang totok-totok . . . terus ènèng wong wédok ayu mbukak lawangé.

“Slamet Pak!”

“O, slamet wuk! Aku nggolèki omahé Bagiyo wuk!”

“Iya iki omahé Bagiyo Pak. Aku iki bojoné Bagiyo Pak! Lah Bapak kuwi sapa ta?”

“O, aku iki bapaké Bagiyo wuk! Aku iki sangka désa mubeng-mubeng nang setad kéné nggolèki anakku, mergané wis pirang-pirang taun aku ora krungu kabar apa-apa sangka anakku. Aku iki dadi wong tuwa sing nduwé anak namung siji kuwi kangené ora karuwan. Kepéngin weruh anakku lanang kaya ngapa saiki!”

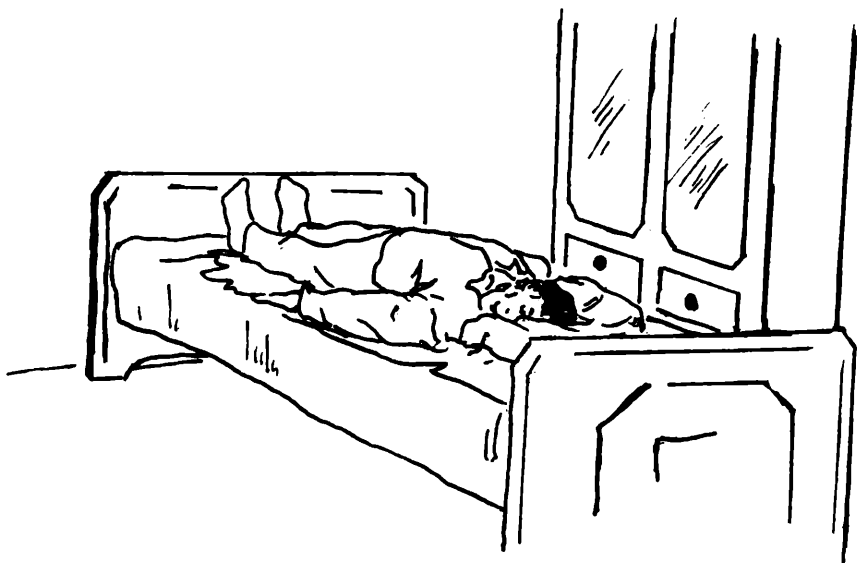
“O, iya iki omahé Bagiyo Pak, mbok réné mlebu ta. Bagiyo mengko ndang mulih. Kéné lèrèn karo ngentèni sedilut menèh!”

Lumrahé wong kebonan nèk niliki anaké mbrengkut nggawa pametuné tandurané. Pak Buwang iya nggawa janganan, nggawa téloh lan banah. Saiki dèkné njagong ngentèni Bagiyo karo nyawang njero omahé. Pak Buwang nggumun tenan

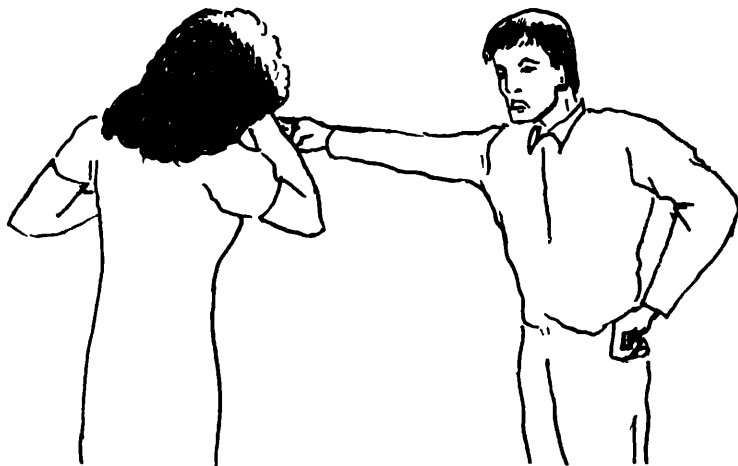
weruh apiké njero omah kono. Mèh ora ngandel nèk kuwi omahé anaké dèkné déwé. Bojoné Bagiyo ijjik utek nang pawon arep ngladèni maratuwané. Bar mangan Pak Buwang terus ditataké bèdi kongkon ngglétak-ngglétak ndisik. Sangking keselé Pak Buwang terus bleg turu. Katik kasuré empuk pisan. Nang désa Pak Buwang ora tau turu nang bèdi-kasur, turuné nang ambèn planga dilèmèki klasa. Mulané Pak Buwang iya terus ngimpi.

Pak Buwang ngimpi nèk Bagiyo wis teka. Kadung weruh bapaké terus dirangkul ora wis-wis. Sangking bungahé sampèk pada mbrebes-mili. Nanging nang tengahé impèn kuwi Pak Buwang

terus tangi, krungu ramé-ramé nang njero omah. Enèng wong lanang mbengok-mbengok ngomong: “Iki tegesané sapa kok pating ketyètyèr nang joganku ngéné. Apa ora ènèng asbak? Apa mau ènèng wong alasan teka?”

“Ora, bapakmu déwé teka kepéngin weruh kowé. Wongé saiki ijik ngglétak nang kamar.”

“Sapa bapakku! Aku ora nduwé bapak. Bapakku wis mati kawit mbiyèn! Sapa waé iya gelem ngaku aku anaké, mergané aku saiki wis dadi wong sugih. Endi wongé, aku kepéngin weruh!”

Pak Buwang terus dityeluk karo mantuné: “Pak, réné Pak, Bagiyo wis teka!”

Pak Buwang terus metu, kadung weruh anaké terus bungahé éram-éram, mulané terus dirangkul.

Nanging Bagiyo malah nesu lan ngipatké bapaké ngomong: “Kana lunga! Kana minggat! Aku ora nduwé bapak kaya ngono kuwi, kana lunga!” Bagiyo terus idu nang ngarepé bapaké.

Pak Buwang kagèt mbanget weruh klakuané anaké malih kaya ngono kuwi. Dèkné sampèk ora bisa ngendeg luhé. Mbrèbès mripaté lan nangis ing atiné Pak Buwang terus mlaku mulih. Awaké sawangané kaya ora ènèng balungé kaé, rasané kaya sakah diklumbruké nang lemah.

Kadung maratuwané wis lunga, bojoné Bagiyo terus ngomong karo sing lanang: “Bagiyo, lah kowé kuwi kok kaya ngono klakuanmu. Kuwi lak bapakmu déwé ta! Kok ora mbok tanpa, malah mbok usir ‘kon minggat! Aku uga wis ora kuwat manggon kéné karo kowé. Aku arep lunga!”

“E, é, kowé arep minggat? Iya kono! Aku ora samar mbok tinggal. Ora bingung aku! Kana lunga pisan! Apa ndarani aku iki mbutuhké kowé? Nèk kowé ora ènèng, uripku malah moro kepénak!”

Bojoné Bagiyo terus lunga nggawa bangkèlané, arep nggolèki omahé Pak Buwang nang désa.

Ora let suwi terus tekan désané. Kadung wis ketemu omahé terus totok-totok: “Kula nuwun!”

“Mangga! Sapa kuwi?”

“Aku Pak, Jemé, mantumu!”

Pak Buwang terus mbukak lawangé. Kagèt weruh mantuné ngadeg nang ngarepé.

“Lah kok kowé wuk? Enèng apa kowé kok mbréné?”

“Iya Pak, aku melas weruh kowé disiya-siya karo anakmu déwé Pak. Aku wis ora kuwat ngrasaké klakuané Bagiyo. Nèk bapaké déwé dikaya ngonoké lah aku menèh. Salah ora salah aku samben dina diamuk. Pantyèn aku wis pirang-pirang taun digawé kèsèd karo Bagiyo Pak. Aku saiki arep mondok nang nggonmu Pak!”

“Wuk, nèk kowé nduwé omongan kaya ngono marang aku, aku iya bungah. Apa kowé kira-kira bisa krasan manggon nang désa kaya ngéné iki?”

“Iya Pak, aku mbiyèn iya botyah désa Pak. Aku anaké wong ora nduwé lan aku ora lali urip ing désa Pak!”

“Nèk ngono, omah iki iya digawé kaya omahmu déwé waé. Manggana nang kéné sak krasan-krasanmu!”

Saiki Bagiyo nang omah déwé. Dèkné nggagas: “Wah, saiki aku kepénak tenan. Ora usah ngrumati bojo, gajianku malah turah okèh. Saiki wasi aku arep kepriyé waé wis ora ènèng sing ngalang-alangi aku.” Bagiyo ijik énak-énak ngglétak nang bankstel karo nggagas-nggagas kuwi mau, kok terus ènèng totok-totok nang lawang.

“Klop-klop!”

“Sapa kuwi!”

“Sekaut!”

Lawangé terus dibukak. Bagiyo kagèt weruh sekaut karo militèr ngadeg nang ngarepé.

Sekauté terus takon: “Apa kowé mas Bagiyo?”

“Iya, iya aku iki! Enèng apa ta?”

“Kowé kudu mèlu aku nang sekautan lan sembarang-mbarangmu kudu mbok tinggal kabèh, kowé ora éntuk nggawa apa-apa blas. Kowé mangan duwité negara sampèk pirang-pirang atus èwu. Lah iki layangé, diwatya déwé!”

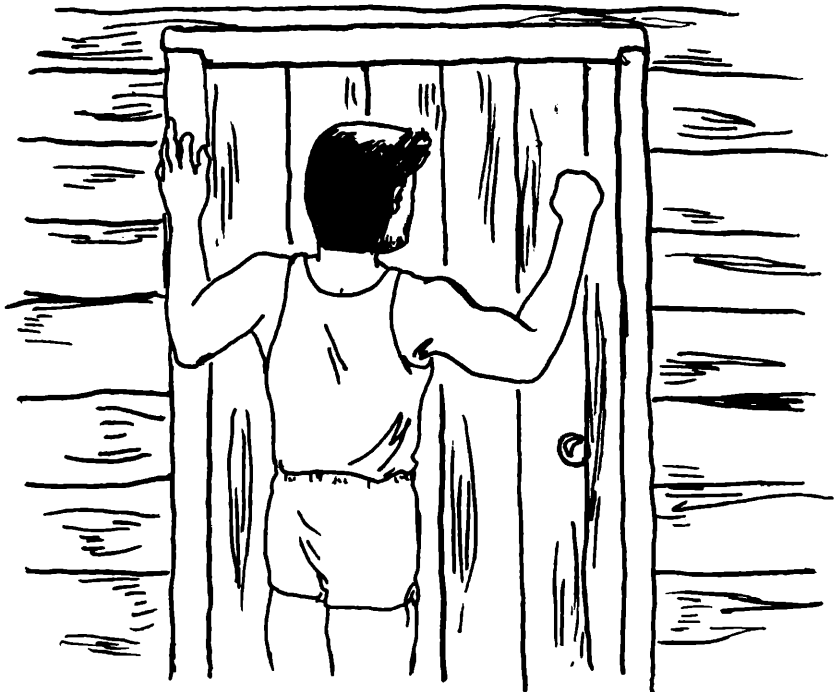
Bagiyo mbukak layangé terus diwatya. Bar matya dèkné terus njagong tenger-tenger.

Sekauté terus ngomong: “Hayuk ndang gelis, mergané omahé arep tak tutup lan bakal dijaga militèr awan-bengi, tekané ènèng sing nuku!”

Ing wayah tengah wengi kira-kira let setaun Pak Buwang krungu totok-totok nang lawang.

“Sapa kuwi?”

“Aku Pak, bukaké lawangé ta!”

Pak Buwang nggagas: “Sapa perlu karo aku ing tengah wengi ngéné iki?”

“Pak, lawangé dibukak ta! Aku Bagiyo, anakmu!”

“Bagiyo? Mosok tenan?”

“Iya Pak!”

Pak Buwang ora patèka ngandel, nanging lawangé terus dibukak.

“Mosok kowé kuwi Bagiyo? Lah kok namung nganggo katok tyekak karo kaos kotang? Aku ora ngandel nèk kowé kuwi Bagiyo, anakku sing sugih.”

“Iya Pak, iya aku iki anakmu sing sugih, nanging saiki dadi wong mlarat menèh. Omahku lan sak

sembarangé dijabel karo negara Pak, jalaran aku mangan duwité negara sampèk pirang-pirang atus èwu. Aku wis disetrap setaun Pak. Aku saiki ora nduwé panggonan lan blas ora nduwé apa-apa Pak. Kantlya-kantlyaku uga ora ènèng sing gelem kanggonan aku Pak, pada isin nulungi aku, mergané aku wong nyolong. Pak, aku rumangsa nduwé salah gedé tenan marang kowé Pak. Aku mbok dingapura Pak!”

“Anakku, senajana kowé ora nduwé banda lan kowé saiki ditinggal karo kantlyamu kabèh, kowé ijik

nduwé bapak, nduwé bojo lan nduwé omah iki, nék kowé trima manggon nang gubuk waé. Saiki hayuk pada molai menèh pumpung ijik dikèki slamet lan waras karo Sing Kwasa. Sing wis kliwat aja ditolèh menèh, hayuk pada nyambutgawé nggolèk sandang-pangan karo trima.”

Bagiyo terus ngomong karo bojoné: “Jem, aku uga njaluk ngapura karo kowé. Apa kowé gelem nampa aku menèh?”

Jemé ora semaur apa-apa, malah terus ngrangkul sing lanang ora wis-wis.

Bagiyo saiki dadi wong désa menèh sing trima nyambutgawé nang kebon. Karo bojoné dèkné iya gemati, karo bapaké iya ngajèni lan karo kantya lan tangga iya bisa rukun bebarengen.

S. Nojodipo

Rapporté Bapak

Tèngelèng . . . tèngelèng!

Bèlé sekolahan muni. Dina iku dina sekolahan
sing kèri déwé ing taun kuwi.

Botyah-botyah pada gemrudug metu sangka
klas-klasé, arep mulih.

Okèh sing pada bungah, nanging uga ènèng sing pada sedi, mergané éntuk rapport lan pada ngerti over apa ora.

Paidjo mbarang mlaku mulih; dèkné omahé ora adoh karo sekolahané. Dongé dèkné tekan omah, maké isik isah-isah nang pawon.

“Dag Mak!”

“Dag Lik, lah kok wis mulih yaéné?”

“Wis éntuk vakansi ta Mak. Mau njikuk rapport.”

“O ya nding, kok lali aku. Lah endi rapporté Lik?”

Paidjo terus njikuk rapporté sangka tasé, terus diulungké maké.

Maké ndelok karo mèsèm terus ngomong:
“Waduh, over kowé Lik. Aku bungah mbanget. Mengko nèk Paké mulih mesti mèlu bungah mbarang. Suk minggu ngarep, nèk Paké gajihan, tak tukoké katok, klambi karo sepatu anyar ya? Aku bungah kowé temen lih sekolah, ora kaya bapakmu mbiyèn.”

Paidjo terus takon: “Lah Paké mbiyèn kepriyé ta Mak?”

Maké terus ndongèng: “Bapakmu kuwi mbiyèn sembrana mbanget. Wayahé éntuk rapport ngéné iki,

dèkné ngapusi Mbahé. Rapporté Paké abwang kabèh. Lah sangking wediné karo Mbahé, tulisané sing abang-abang iku digawé biru, bèn ketoké pakmu over waé. Nanging let rong dina Mbahé ndilalahé kepetuk mèsteré nang dalan, terus diomongi karo mèsteré nèk bapakmu ora over.”

“Lah terus kepriyé Mak karo Paké?”

“Bapakmu diamuk karo Mbahé, diswabeti lan disetrap ora éntuk nang endi-endi. Suwéné vakansi dèkné dikongkon nyambutgawé, kudu babat kebon.”

“Lah kowé kok ngerti Mak?”

“Mbiyèn aku iki tanggané bapakmu ta, mulané aku ngerti!”

“Lah rapporté Paké terus dikapaké?”

“Mbahé terus nang nggoné mèsteré njaluk rapport liyané. Sing lawas kena dityekel.”

Sakwisé Maké rampung lih isah-isah terus ngomong: “Lik, aku arep niliki Bik Ngatijem, aku krungu jaréné dèkné lara. Mengko nèk Paké mulih diomongi, kon marani aku ya?”

“Jam pira Mak?”

“Ya nèk Paké wis lèrèn.”

Maké terus lunga, Paidjo saiki nang omah déwé. Bar mangan dèkné terus nata buku-buku sekolahan nang wadah buku ing gedèg. Dèkné kok terus weruh fotoalbum, wadah potrèk, sing kétok lawas mbanget. Terus dijikuk lan didelok.

Potrèk-potrèké kabèh lawas, wèké jaman mbiyèn.

Sakbaré ndelok potrèk-potrèké, Paidjo neruské sing nata buku-buku.

Ora let suwi dèkné kok nemu rapport nylempit tyampur buku-buku, terus dijikuk.

Dèkné weruh nèk kuwi rapporté Paké. Rapporté jan èlèk mbanget, sasaté kabèh abang.

Bar ndelok rapporté terus didèkèk nang méja, jèjèr karo rapporté dèkné déwé. Paidjo terus nata buku-buku mau menèh.

Ora let suwi Paké teka.

“Dag Lik, Maké nang endi?”

“Dag Pak, Maké niliki Bik Ngatijem, jaréné dèkné lara. Maké ngomong mengko kowé, kon marani.”

“Lah kepriyé mau lih sekolah? Entuk rapport?”

“Ya Pak, lah iku nang méja rapporté.”

Paké ora ndelok-ndelok ndisik, mulané terus klèru njikuk rapporté dèkné déwé. Kadung weruh abang-abangé terus nesu. Paidjo digentak-gentak sampèk mengkeret.

Karo ndredeg Paidjo terus ngomong: “Pak, sing mbok delok kuwi dukuk rapportku, nanging rapportmu déwé.”

“Rapportku?”

“Ya Pak! Didelok sing apik ta; rapportku sing nang méja iku! Aku mau nemu rapportmu terus ta sèlèké nang méja.”

Paké saiki weruh tenan nèk sing dityekel kuwi rapporté dèkné déwé, mulané terus rumungsa isin. Dèkné terus ndelok rapporté Paidjo.

Bungah weruh nèk rapporté anaké apik. Paké terus mèmsem, ngrumangsani klèruné, terus njaluk ngapura.

Bar mangan lan lèrèn sedilut, Paké terus ngejèk Paidjo marani Maké.

Paidjo bungahé éram-éram, ngerti nèk mengko bakal ditukoké énak-énakan karo wong tuwané.

L. Poewasak

